

IVÁN CSABA

A jazz szerepe a Mediawave Fesztivál győri időszakában 1991–2009

Bevezetés

A magyar jazztörténet egy sajátos fejezetének megírására vállalkoztam. Nem egy zenésről, nem is egy zenekarról lesz szó, hanem egy fesztiválról. Megírhattam volna filmes nézőpontból is, de igazán a jazz vonatkozások érdekeltek, s mivel mindeddig csak szubjektív vázlatok, visszaemlékezések kerültek lejegyzésre, elhatároztam, hogy megírom a Mediawave Rosette-i kővének azt a feliratát, mely a tények tükrében magyarázatot ad arra, hogyan vált egy fesztiválból, mely még nevében sem szerepeltette soha a jazz szót, a magyar jazz egyik fontos bázisa. Miért tartják nyilván a jegyzett jazz-fesztiválok között Európában.

Kiválasztottam a tanulmány és az esszé közt egy köztes műfajt, ami ehhez a rendhagyó témához leginkább illik. Különös és rendhagyó történet az övék. Tanulságos és tipikusan magyar. Egy megszállottság története. Mert a Mediawave szervezőinek legfőbb inspirálója a magyar jazz egyik iskolateremtő személyisége: Szabados György. Sorsszerűen rá kellett találniuk.

Írásomban a győri időszakkal foglalkozom, az 1991 és 2009 közti történéseket és azok háttérét fogom bemutatni a rendelkezésre álló tények segítségével. Akkor ugyanis a rendezvény elköltözött a városból. A Mediawave győri időszaka nélkül ma már nem lehet a 20. századi magyar jazztörténetet megírni.

Út Szabadoshoz

*„Az élő zene az, ami összeköti az Eget és a Földet;
az embert Istennel, az embert az emberrel. Mert rokon a tereméssel.”¹*

Szabados György

Mikor 2011. június 30-án eltemették Szabados Györgyöt a Farkasréti temető 25-ös Művész parcellájába, este a Budai Fonóban zajlott egy virrasztás, és a GyőrFree közreműködésével megemlékezést szerveztek. Ennek része volt az a koncert is, melyen fellépett a Szabados szellemiségét valló és követő zenészek java: Kobzos Kiss Tamás, Borbély Mihály, Binder Károly, Szelevényi Ákos, Dresch Mihály, Szőke Szabolcs, Grensó István, Mezei Szilárd, Juhász Zoltán és Ágoston Béla.

Ha egy tanulmány arra vállalkozik, hogy feltérképezi a Mediawave jazzvonatkozásait, annak a legpraktikusabb kiindulópontja ez az emlékező szertartás. Mert ez a civil kezdeményezés ezer szállal kötődik Szabados szellemiségéhez. Kinek értékrendje karakteres, megközelítései sajátosak voltak, egyénisége karizmatikus, ezért érthetően mágnesként vonzotta a helyüket kereső embereket, akik nem akarták elhinni, hogy a közösségi kultúrának, a felelős gondolkodásnak végleg befellegzett. Máig emlékszünk a Duna Televízió sorozatára², melyben Balogh professzorral egy lehetséges jövőképről, pozitív alternatívákról beszélgettek. De jelen lehettem Fülöp Péter meghívásának köszönhetően a GyőrFree megalakulásakor is, és jól emlékszem az ott elmondott gondolataira. Igazi revelációként hatott: „Egy kultúra, egy birodalom elfelejtkezik arról, hogy a világ ugyanúgy működik, mint egy fa: megfogam, kibomlik, gyümölcsöket hoz, és aztán előrepszik. S hogy a gyengülés belülről indul el.”³ Hitt a magyar kultúra ősi jellegében, közösségként megőrizhető erejében. Ebben a zene szerinte különleges szereppel bír: kultikus, szakrális szertartás.

A legutóbbi Eszterháza Jazz Napok szellemes címét kölcsönözve – Haydn meets jazz –, Szabados nagyobb távlatokba helyezte a találkozást. Szerinte az ősi kultúrát kell a mai zenésznek felidéznie úgy, hogy az a ma emberének különleges élmény legyen. Kegyelmi pillanat. És mégis természetes. Két kulcsszó, ami szorosán kapcsolódik a Mediawave tevékenységéhez: a zene ősi ereje és a közösség. Nem szerették már akkor sem, hogy Szabados ezeket megfogalmazta, bár még más rendszer volt Magyarországon. A mindenkori hatalom gyanakodva méregette a jazzt. Ezt a zenét nem lehetett propaganda célokra használni. Inkább az öntörvényű és szabad emberek művelték és hallgatták. Szubkultúrát hozott létre magának. Eszünkbe juthat Charlie Haden, mikor a nevezetes Liberaton Music Orchestra zenei törekvéseit úgy magyarázta, hogy a jazz a szegények zenéje, kötődik a függetlenségért, az identitásért és az elismerésért vívott küzdelemhez.

A két trend a 20-as 30-as évek óta érvényesült: a revükkel megérkezett az amerikai jazz, mely idővel a szórakoztató ipar részeként koncertképessé vált, de a globalizáció hírnökeként nem szerették. Később sem lett jobb a helyzet, Pesten csak 1962-ben alakulhatott meg a legendás Dália Klub a KISZ védnöksége alatt. Az Éden, ahonnan kirajzottak a zenészek, de nem Kelet felé, mint az kiűzöttek, inkább vidéki klubokba. Nyugatra még nem nagyon mehettek. 1965-ben Gonda János megszervezhette az állami zeneoktatásban elsőként a jazztanszakot a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskolában. Növum volt ez a magyar oktatásban: újfajta előadási gyakorlat, a rögtönzésből fakadó, a hagyományostól eltérő zenei gondolkodásmód.

A másik út a ma már etno-jazznek nevezett vonal, Szabados találó szavával élve a „magyari” zene⁴: a magyar népzene, az improvizatív jazz és a klasszikus zene sajátos ötvözete. Legtöbbször két címkét ragasztottak rá: avantgárd és free jazz. Valójában azonban megteremtett egy régi-új művészeti formát a rögtönzésre alapozva, a jazz határait feszegetve, mert amit ő játszott, már nem volt tiszta jazz. Jellemző, hogyan vélekedik a munkáiról: „Lehet, hogy nem jazz. Zene legyen! Lehet valami jazz, de ha nem zene: üzlet.”⁵ 1972-ben mégis Szabados szextettje nyerte meg a San Sebastiani Nemzetközi Jazzverseny free kategóriájának nagydíját.

Azt is érdemes megjegyeznünk, hogy az új zenei törekvések a kortárs amerikai jazzben is megjelentek, mert ennek témánk szempontjából még lesz jelentősége. Csak két példa: Jack DeJohnette 2015 nyarán koncertezett a VeszprémFesten. A Made in Chicago című lemezük tulajdonképpen tisztelgés a város nevével fémjelzett új koncepciójú jazzfelfogás és gyakorlat előtt, amely sokkal inkább volt kortárs zene, mint jazz. Mit is mond erről Szabados: „A műfaj sosem érdekelt. A világ nem műfajokban élt, hanem személyekben, vonulatokban és kvalitásokban. A műfaj csak kereskedelmi fogalom. Műfajban gondolkodni a rabság eléggé primitív formája.”⁶ A másik illusztris példa a Chicago Art Ensemble, mely egyértelműen szakított a hagyományos és az avantgárd jazz vonalával is, és visszatért az ősi kultúrák zenéinek felhasználásához.

Azért Magyarországon sem fogadta teljes értetlenség Szabadosékat: „Őszinte véleményünk, hogy Az esküvőnek nemzetközi feltűnést és sikert kellene aratnia – ha ez egy magyar jazzlemez esetében a megfelelő propaganda és reklám hiányában nem volna lehetetlen”⁷

SZABADISKOLA: KISÓRPUSZTA

Hartyándi Jenőnek a fejében még fel sem merült a Mediawave ötlete, mikor először elment egy Sirius koncertre a BME Építészkar kollégiumába, majd májustól rendszeres résztvevője lett a Sirius-hajónak, melyen Ráduly szaxofonozott. Szabados először 1974-ben hallotta főiskolásként a Bercsényi klubban. Akkoriban ez a hely volt a Kassák Klub mellett az avantgárd kísérletek egyik központja. A Szabados által életre hívott Nyitott Csoport, a Makuz, illetve a 180-as csoport szellemi bázisa.

Aktív hallgatója lett az osztrák rádió jazz adásainak, és a BBC-n Pallai Péter jazz műsorának. A fiatal mérnökjelölt az akkor avantgárdnak nevezett free jazz rajongója lett. Nem csak a pesti fellépéseknek lett állandó résztvevője, de a már izmosodó szellemi körnek is, mely Szabados köré szerveződött zenészekből, értelmiségiekből, szimpatizánsokból. A kezdetektől részese volt a Kisörpusztán 1976-tól létező nyári többnapos összetartásnak, melyeket először Szigeti Péter szervezett meg a Balaton-felvidéki településen.⁸ Az értékek mentén szerveződő közösség sikerének hatását jelzi, hogy az utódok és tanítványok, Dresch Mihály és Baló István házat vett ott. Láthatjuk, hogy ez a szellemiség örökletes, hiszen a ma fiatal zenészei közül szülei révén kötődik ide Bede Péter (Fanfara Complexa, Balogh Kálmán Gipsy Cimbalom Band) és Vidákovics Izsák (Syrius Legacy) is.

Goethe úgy határozta meg a vonósnegyes fogalmát, hogy az nem más, mint négy intelligens ember szellemes társalgása. Akár Szabados zenéjéről is mondhatta volna, de még nem ismerhette a jazzt. Bartók viszont ismerte. Szabados meggyőződése szerint Bartók Bélát nem a kávéházban játszott jazz érdekelt, nem az újdonsága vagy egzotikuma vonzotta, hanem az, hogy „meghallotta benne a paradicsomi hangot.”⁹ A feketék szakrális zenéje abból a szenvedésből született, hogy áthajózták és rabszolgává tették őket, ebből a fájdalomból szólalt meg az ősz-zene. Szabados azt a szót használja: megnyilatkozott.

Ennek a különös ősi erőnek, szellemi élménynek felfedezése ragadta meg Har-

tyándit és a köré szerveződő aktivistákat. Ezért jelent meg karakteresen a Mediawave kínálatban a free és etno-jazz. De ennek még fontos előzményei voltak.

Korai győri jazzmomentumok

TILTÁS, TÜRELEM, FIGYELEM, AVAGY CSIZMA AZ ASZTALON

Győrben a jazz éppúgy mostohagyerek volt, mint mindenütt az országban. Ez a zene előzmények nélkül természetesen nem toppanhatott be Győrbe. Az 1973-ban megnyitott Petőfi Sándor Művelődési Ház vezetője, Scharek Béla volt az első, maga is zenész, aki kezdte meghívni a kor jazzmuzikusait. Fellépett a Benkó Dixieland Band, eljött Pege, aki először magyarázta el a közönségnek, hogy a jazz szabadabb világ, itt az érzelemnyilvánítás természetes dolog, szabad tapsolni előadás közben is, ha tetszett valami. Formálódott egy közönség. Aztán fellépett Kőszegi, Jávori, Kovács, Csík, Gonda, Gárdonyi, Binder, Szakcsi Lakatos, Berki, a Deli testvérek. Előkészítette a terepet néhány jazz-rockot játszó formáció is: a Mini, a Rákfogó és a Sirius. Még olyan kísérletek is sikeresnek bizonyultak, mint a Dominó Pantomim Együttes fellépése, akiknek az előadásához Gonda János triója rögtönzött zenét. A közönség kiéhezett-ségét jelezte, hogy még a jazzhez csak periférikusan köthető Rhoda Scott koncertje is tomboló sikert aratott a Rába moziban.

Aztán 1976-ban megalakult az első győri jazzklub. A Műszaki Főiskolával együtt Győrbe költöző Hartyándi Jenő, a Mediawave későbbi kitalálója volt az egyik aktivistája. Koncertek és jazztörténeti előadások, zenehallgatás szerepelt a programon. A jazzklub második évben, 1977. május 13–14-én rendezték az első fesztiválszerű, élő jazzprogramot. Az első nap a főiskola aulájában lépett fel Szakcsi Lakatos Béla és Zbigniew Namyslowsky Quartette, másnap az Ifjúsági Ház aulájában Szabados és köre. Ez volt Dresch első győri fellépése a Regős Quintet fiatal és ismeretlen szaxofonosaként.

JAZZ STUDIUM (1979, 1982–1990)

A jazzklubnak köszönhető, hogy találkozott néhány megszállott, akik kisütötték, hogy jazzlapot csinálnak. A folyóirat, melynek „nulladik száma” még 1979 tavaszán szamizdatként jelent meg, az egyik első próbálkozás egy szakfolyóirat megteremtésére az országban. A nyolcvanas évek közepéig jól működő jazzklub-hálózat megteremtette a rajongók és értők igényeit kiszolgáló saját sajtót is: ilyen volt a Jazz című folyóirat, és a fehérvári jazzklub országosan ismert kiadványa: a Jazz Inform. Hartyándi és a folyóirat névadója Zomborác Tibor egy saját ízlésük szerinti jazz-szaklapot akart.

Az első nehézség az volt, hogy néven kellett nevezni ezt a Szabados és köre által teremtett zenét, de nem voltak szakkifejezések hozzá. Új terminológiát kellett alkotniuk. Jobb híján magyar improvizatív zenét emlegettek. Európában az amerikai jazz alternatívájaként tekintettek rá, mint az etno-jazz egyik legkarakteresebb vonulatára. Persze még ott sem így hívták. Amikor a magyar sajtóban is csak elvétve akadt a jazzhez értő szakújságíró, akkor ők már tematikus számot szenteltek Szabadosnak és a Makuznak.¹⁰

A Studium elsősorban a győri nemzetközi jazzkoncert-sorozatnak köszönhetően vált országosan ismertté. 1982-ben az újrakezdés a koncertek módszertani kiadványának álcázva lett lehetséges. Két év alatt tizenhét szám jelent meg, az ötödik és hatodik dupla formátumban. Nyolc kazettamelléklet is forgalomba került. (Ezek anyaga a mellékletben tanulmányozható.) 1984-ben Szigeti Péter felajánlotta, hogy a budapesti Kassák Klub kiadványaként próbálják megjelentetni, hogy ne szűnjön meg. Majd a nyolcvanas évek közepétől a Közgáz Jazzklub (Czabán György, Reményik Kálmán) lett a támogatója, kiadója. Közben a vajdasági Új Symposiontól eltávolítottak egy része, új független magyar műhellyé formálódott, és kapcsolódott a Közgáz Jazzklub, Közgáz Vizuális Brigád, Kamaraerdei Jazzfesztivál rendezvényein kívül a Jazz Studium holdudvarához is. A körülményeket ismerve csoda, hogy talpon tudott maradni a kiadvány, mely „elsősorban elméleti jellegű folyóirat, amely hosszú éveken keresztül a magyar jazzélet legjelentősebb sajtóorgánuma volt.”¹¹ De inkább a szubkultúrában ismerték. Szakmailag ma is hiteles, és ez elmond mindent a színvonaláról. Az emlékszáma az 1997-es évfordulóra jelent meg.

ALL THAT JAZZ IN GYŐR

„A szabad zene nem tesz mást, mint pusztá voltunkat szólaltatja meg a teremtés szerves forgatagában, ahol minden a magáét zengi, mondja és mégis, nem önmagáért, hanem mindenekért muzsikál” Szabados György

Szabados 1981-ben költözött Nagymarosra, elege lett a zaklatásokból, nyugalmat keresett. Akik figyelték rá, megpróbálták követni elveit. Három fontos helyszínt említhetünk. Az egyik a fővárosi Kassák Klub, a másik a délvidéki, vajdasági magyarok lakta városok: Magyarkanizsa, Szabadka, Újvidék, Zenta, ahol esszéit, tanulmányait rendszeresen közölte az Új Symposion, találkozott írókkal, költőkkel, képzőművészekkel, filmesekkel. A délvidéki muzikusok közül Kovács Tickmayer István zongorista-zeneszerző és Mezei Szilárd brácsás Szabadost tekinti példaképének a mai napig, hatása a Dél-Alföldi Szaxofon Együttesre is egyértelmű. Nem véletlen, hogy amikor emléktáblát avattak Szabados nagymarosi háza falán a harmincéves évfordulón, az alkalmi emlékező koncertet a szobából, mert csak ott volt zongora, Grencsó István, Mezei Szilárd, Pozsár Máté és Miklós Szilveszter prezentálta a kertben összegyűlteknek.

A harmadik helyszín pedig Győr. 1982-ben kezdődött a győri nemzetközi koncert-sorozat. A Petőfi Sándor Művelődési Központban Hartyándiék először teremtettek bemutatkozási lehetőséget az improvizatív zene nemzetközi élvonalának, a magyar muzikusok pedig megmérettetési, közös muzsikálási lehetőséghez jutottak. Sokan akkor értették meg, hogy a jazz másként is szólhat, mint amihez addig hozzászórtak. Nagyon másként. A nevezetessé váló koncertsorozat keretében 1982 márciusa és 1983 decembere között nagy nevek érkeztek Győrbe. Elsőként Anthony Braxton szaxofonos lépett fel szólóban 1982. március 19-én, aki muzsikusként és komponistaként akkor a Down Beat jazzszaklap kritikusai szerint a szűk elit tagjának számított. Jazztörténeti pillanat, először fordult elő, hogy a kizárólagos jogokkal rendelkező Interkoncert és a Magyar Rádió mellett valaki nemzetközi koncertet tudott szervezni. Az

Ifjúsági Ház márvány aulája zsúfolásig megtelt, s mint szemtanú állíthatom, szétszedték a házat. Az első szóló fellépést később egy duó formáció követte George Lewisszal. 1984-ben Kiss Imre is meghívta a sikert látva Braxtont a Debreceni Jazznapokra, e fellépések apropóján jelent meg a Szabraxtondos című lemez 1984-ben.

Fellépett még Roscoe Mitchell Sound and Space Ensemble, a Rova Saxophone Quartet, Burton Greene és az East-West trió, a Namyslowski Quartet, Jammalludin Bartiya, Glen Hahn, Keshavan Maslak, Shry Anthony Dass, Harry Tavitian. Az előttük pedig a magyar improvizatív zenét játszó zenekarok legjobbjai muzsikálhattak: Szabados György triója, a Binder Quintet, a Dresch-Baló duó, a Masina (Grencsóval, Gerölllyel), a Nyitott csoport és Lőrinszky Attila. A koncertekre a tizenötödik évfordulón a győri zsinagógában és a Lloydban emlékeztek meg. Az alkalomra összeállt az eredeti Dresch Quartet (Dresch, Grecsó, Benkő, Baló), Szabados György új triójával mutatkozott be, és fellépett Lajkó Félix, partnere a bőgős Lőrinszky Attila volt.

Vállalták a rizikót, és az érdeklődés a szervezők várakozását igazolta. Kívívva persze az addig a piacot uraló koncertszervezők és a konvencionális jazzt játszókat haragját. Még olyan is akadt, aki lépéseket tett a sorozat ellehetetlenítése érdekében. Mint kiderült sikeresen.

Hartyándiék kapcsolatban maradnak Szabados körével, tudtak új művéről, az 1984-es Budapesti Tavasz Fesztiválra készült a tizenegy hangszerre és énekhangra írt Rituális zenéről. 1985-ben a Markó Iván felkérte A szarvassá vált fiak című táncjáték zenéjének megkomponálására a Győri Balett számára. „Stilárisan inkább free jazz, mint kortárszene.”¹² A négy tételből álló kompozíciót a Makuz stúdióban is rögzítette, de csak évekkel később, 1989-ben a jelenhetett meg lemezen a Hartyándiék által létrehozott Adyton Records gondozásában. 1990-ben jelent meg első szólólemeze szintén náluk: A Szent Főnixmadár dürrögései.¹³

Párhuzamosan egy másik mozgalom is a free jazz népszerűsítője lett Győrben. Fülöp Péter barátaival 1987-ben megalakították az Apáczai Csere János Tanítóképző Főiskola jazzklubját. Elsőként Szabados György lépett fel a tanítóképző dísztermében 1987 áprilisában. Második rendezvényükön pedig május 6-án a Dresch-kvartett zenélt. Híre ment, és a Közgáz Jazzklub segítségével külföldi fellépők jöttek el hozzájuk. Később ő irányította a kilencvenes évek elejétől a győri kortárszenei és dzsesszkoncerteknek otthont adó Vasutas Művelődési Házat. Itt született a GyőrFree.

A jazz a fesztiválon

AZ ELSŐ ÉVTIZED (1991–2000)

A paradoxon már Charlie Parkernek is sikerült, életében jazzklubot neveztek el róla New York-ban, aztán a legenda szerint kitiltották onnan. Hartyándiék teremtettek egy klubot a semmiből, aztán ott kellett hagyniuk. De már adott volt az ötlet: 1991-ben létrehozzák az alapítványt, ami lehetővé teszi a Mediawave független megszervezését. Az útkeresést jól jelzi a rendezvény nevének változása. 1991-ben VIII. Nemzetközi Film és Videó Művészeti Fesztiválként indult díjnyertes amatőr filmes szemlének száva a Győri Amatőr Filmklub programjának jogutódjaként. Ezért a 8-as szám. Kon-

cepciójában deklarálja: Kelet-Európára koncentráló fesztivál akar lenni a kisebbségi témákra és kísérleti filmekre fókuszálva, és a közép-európai filmesekre. A filmek ezt a világvégét idéző káoszt ragadják meg, mely a politikai változások eredményeként létrejött. A kisebbségi lét válság és lehetőség egyben. A magárahagyottság nem szabadság, néha inkább abszurd és kegyetlen, de ugyanakkor kapaszkodókat keresve egyben a hagyományok felfedezésének ideje is. A közösség rátalál kultúrájának ősi értékeire, a lehetőségre, hogy az azonosságtudatát növelje, hogy az örökség továbbvivőjének tekintse magát.

A fesztivál ezen az úton indul el. A film, a fotó, az építészet, a képzőművészet, a színház mellett ebben a muzika, a jazz és a népzene kiemelt szerepet játszik. Hiszen a zene közösségteremtő erő, és közvetíti ezt az ősi szellemiséget. Ehhez kellett Szabados, és ehhez kellett az „udvari zenekarok”. Ezért foglalkoztak a ma az archívumban található felvételek elkészítésével, ezért a kiadásával, idővel ifjúsági és mesterkurzusok megszervezésével, hazai és nemzetközi alkotó műhelyek létrehozásával. „Minden olyan művet igyekszünk bemutatni, ami nem fér bele a hagyományos üzleti, forgalmazási kategóriákba Legyen az rövidfilm, dokumentumfilm, kísérleti film vagy animáció. A zenében pedig azokat a típusú kreatív produkciókat keressük, amelyek idehaza a fősodorból szintén kiszorulnak: a kortárs jazzt, a világzenék különleges irányzatait, az underground friss hajtásait vagy az autentikus népzene-t.”¹⁴

1992-ben jelent meg a Mediawave név az önmeghatározásban, a Nemzetközi Vizualis Művészeti Fesztivál alcímmel kiegészítve. Egyébként Ost-West Konfrontáció lett a tematikus címe, utalva a szellemi előd nickelsdorfi jazzfesztiválra. A Mediawave gazdag tematikus jazzarchívumának első darabjai az itteni koncertek felvételei lettek. Jelen vannak a társrendezvények, de a hangsúly az alternatív filmmustrán van. 1994-ben Bicskei Zoltán vajdasági grafikus leleményeként tűnik fel a Fényírók Fesztiválja titulus az öndefinícióban, kiegészülve az Another Connection alcímmel. Ezért rendeztek vajdasági estet színházzal, és Dresch Mihály és Bicskei Zoltán rajzoló sajátos improvizatív performance-ával. A zenei programokban pedig a kortárs improvizatív zene mellett archaikus népzene-t kínáltak a rendezők.

A free jazz felvállalása persze kockázatos, hiszen ehhez ki kell nevelni a közönséget. Az „esetenként agresszívnek ható, a fúvós hangszerek esetében hörgő-üvöltő vagy erősen diszsonáns hangzásokat sem nélkülöző zenei stílus, amelynek meghallgatásához – akárcsak az avantgárd kortárs zenei irányzatok befogadásához – ha nem is iskolázottságra, de egy bizonyos »edzettségi állapotra« – a fül és az elme szoktatására – van szükség. Ha azonban valaki az ötvenes és hatvanas években kialakult bebop és hardbop zenével, illetve az ott hallható rögtönzésekkel már közeli ismeretségbe került, annak nem jelent akkora ugrást a free jazz értő hallgatása, élvezete.”¹⁵ Ma már egyértelmű, hogy ez a zenei kísérletezés megtermékenyítően hatott a jazz fejlődésére. Kapcsolatba került a kortárs komolyzenével, hozzájárult az etno-jazz megjelenéséhez, a világzenei irányzatok kibontakozásához.

Az első évtized zenei kínálatának sommás értékeléséhez a koncepció adott: nem a sok pénzzel finanszírozott produkciókat keresték, nem is engedhették volna meg maguknak, hanem az eredetiséget, a kreativitást, az improvizáció professzionalizmu-

sát a népzeneben, a jazzben és a klasszikus zenében. Főleg, ha ezek együtt jelentek meg egy produkcióban. Gyakran pont a határok feszegetése lett a cél, ami persze egyben polgárpukkasztás is. A zenészek imádják, de a nagyközönség gyakran nem tud vele mit kezdeni. Paradoxon, mely mindig jelen volt a Mediawave életében, az okozta a nehézségeit, ami a legfőbb erénye volt.

A kreatív kortárs kísérleti zene legjobbjait hozta el Győrbe a fesztivál. Fellépett Szabados szólóban, és a szellemi műhelyéből érkező formációk. Az „udvari zenészek” aktív jelenlétét jól példázza a Grensó Kollektíva: a Villa Negra nem apácázárda¹⁶ után a Század eleji ragtime-okkal léptek fel. Végig színpadon volt az éppen aktuális Dresch Quartet is. Megemlítendő még a Regős Quartet és Baló István együttese. Megérkezett nagyon markánsan a vajdasági vonal részben honi zenésztársakkal: a kiváló erőkből álló Dél-Alföldi Saxofon Együttes, a Kurina Quartet, a Mezei Szilárd Ensemble. Tipikus példa Lajkó Félix esete, aki még ismeretlen kamaszként járt itt először a második fesztiválon a szabadkai Aiowa Music Section tagjaként, s attól kezdve rendszeres a jelenléte. 1993-ban fellépett a Dresch-sel, majd saját zenekarával, 95-ben Tolnai Ottóval érkezett, 97-ben pedig Lőrinszkyvel játszott duóban.

Néhány próbálkozás történt a jazz klasszikus avantgárdjának és a mainstream free-nek ide hozatalára. Ennek tekinthető Steve Lacy szopránsaxofonos koncertje Monk-átiratokból, a Bass-Clarinet Avantgarde Duet, a Bergmann, Manieri és Cyrille trió, a Scandinavian Jazz Quartet, és a The London Jazz Composers Orchestra koncertje, valamint Peter Kowald bőgős fellépése. Részben a szükség hozta, részben a győri koncertek bevált gyakorlataként tovább folytatták az első évtizedben az alkalmi zenei formációkat felléptetését: Miles Griffith és a Trio Midnight, Németh „Vak” Ferenc (aki akkor még Németországban élt) és Pusztai Antal triója. Művészeti ágak közti érdekes kísérletek is zajlottak, performance-ok jazz elemekkel: Günter Christmann és a Dresch Quartet produkciója, Bicskei Zoltán és Dresch zene-rajz-estje, de említhetjük a Charles Lane Sidewalk stories című filmje alá rögtönzött Peter Kowald improvizációt is.

Az első tíz év egyik különlegessége volt, hogy új helyszíneket hódított meg. A szellemi előd Nickelsdorfban anno szintén voltak templomi koncertek. Ami akkor nálunk elképzelhetetlennek tűnt. Néhány példa, ahol előtte soha nem szólalt meg a jazz: a novákpusztai és a hédervári kastély és parkja, Győrben a Vár-Art Galéria, a Xántus Múzeum udvara, a Városi Művészeti Múzeum, a Napóleonház, az Evangélikus Öregtemplom, és a legnagyobb „találmány” vitathatatlanul a régi zsinagóga, melyet azonnal el is neveztek frappánsan a művészetek szentélyének.

Külön bekezdést érdemelnek a népzenei és a világzenei kísérletek illetve az etno-jazz is. Alexander Balanescu pontosan passzolt ebbe a zenei világba, fel is lépett 1995-ben Quartetjével az öregtemplomban, majd később emlékezetes koncertet adott a Muzsikással, mikor Bartók gyűjtésének eredetijét adta elő élőben Sipos Mihálllyal virtuóz módon. A Muzsikás zenéje a hagyományos népzene és a 20. századi magyar komolyzenét ötvözi. Egyaránt fellépnek, és eseményeken, és felhasználják az és a elemeit is. A fesztivál törekedett a párhuzamos kultúrák bemutatására, az archaikus magyar dallamok mellett megszólal a román, rutén, délszláv, bolgár, török, észak-af-

rikai sőt a távol keleti és indiai népzene is. Kiváló példa erre a Makám is. Mikor fel léptek Győrben, még nem figyelt fel rájuk a nemzetközi világzenei szaksajtó. Zenei elképzelésüket jól jelzi, hogy 1991-től állandó tagja lett Grecsó István, és egy ideig Borlai Gergő volt a dobosuk. Sikerrel lépnek fel az Ethno Zenei Fesztiválon és Prágában is. Így kerül képbe a Tin-Tin is, melyet a Makám két zenésze, Szőke Szabolcs és Szalai Péter talált ki 1980 nyarán. Ezért lépett fel a kísérletező virtuóz gitáros Szabó Sándor Szamaba triója, aki jól példázta a zenei irányzatok kreatív ötvözésének eredményességét. De ide sorolhatjuk a Pop Ivánt is. Ők agrárjazzt emlegettek, ha firtatták a zenéjük jellemzőit, avantgárd jazz ez etno motívumokkal. Lovász Irén és a brnoi bluegrass játzó kvartett a Teagrass nem véletlenül a fesztivált választotta közös lemezük, a Wide is the Great Danube világpremierje helyszínéül.

A MÁSODIK TORZÓBAN MARADT ÉVTIZED (2001–2009)

A magyar származású amerikai üzletember, Charles Simonyi kiválasztotta Salzburgot, és egymillió dollárt adott az Európa közepén fekvő, keletet és nyugatot, északot és délt összekötő festői szépségű Mozart-városnak, hogy Salzburgban a legkiválóbb művészek szólaltathassák meg Bartók remekeit.

A második tíz év azért maradt torzóban Győrben, mert itt nem bukkant fel egy Simonyi formátumú patrónus, a fesztivál pedig szigorúan ragaszkodott addigi karakteréhez. A kultúra irányítói szeretik a népszerű, tömegeket csalogató rendezvényeket. Ahhoz pedig a tömegek ízlését kiszolgáló kínálat kell. Látjuk ezt Szombathelyen a Lamantin esetében, ahol a jazz mellett a karakteresebb és fogyaszthatóbb blues vonal van jelen. A Veszprémfest másik utat választott, a legnépszerűbb és jól eladható produkciókra építenek, ami már elbírhajta a kísérletezést. A nagykanizsai jazzhétvége régebbi próbálkozás, ez is Kiss Imre-birodalom részeként indult, ahova az amerikai jazz nagy nevei és a követők voltak hivatalosak. De említhetjük a legújabbban kibontakozó pannonhalmi jazz-eseményeket, melyek a mainstream magyar fellépőknek kínálnak fellépési lehetőséget. A free és az etno-jazz egy szubkultúra érdeklődőseire számíthat. Az avantgárd képzőművészet és modern zene is mostohagyerek volt anno a múlt század elején, és nem tolongott sem a gazdag arisztokrácia, sem a művelt polgárság a tárlataikon és koncertjeiken. A kritikusok pedig fanyalogtak. De a paradoxon már szóba került.

Újdonság volt az is, hogy 2002-ben a Mediawave új alcímet választott, akkor Nemzetközi Film és Zenei Fesztiválnak hívták magukat, és nagyobb hangsúlyt helyeztek a közösségépítésre, az ifjú tehetségek bemutatkozásának elősegítésére. A zenei vonal viszont felkeltette az érdeklődést Európában, ugyanebben az évben tagjai lettek az EJN-nek, a Europe Jazz Network-nek. Mediawave jegyzett jazzfesztiválnak számított. Már indokolt lett volna a Jazzwave elnevezés is. A második évtizedben a legendás koncertsorozatot idéző nevek és produkciók érkeztek Győrbe. A free vonal és az avantgárd kísérletezők mellett klasszikus ikonok is felléptek. A legnagyobbat kétségkívül David Murray Power Quartet-je szólt, a Zsinagógában tartott koncertjük 2002 legjobb jazzkoncertje lett a szakírók szerint. David Murray fellépett egyébként a fesztiválon a Nagy János trióval, és a Black Saint Quartet-tel is. De említést érdemel eb-

ből a vonulatból és minőségből a Mark Whitecage Trio, a Pharoah Sanders Quartet. Fellépett Dewey Redman, Fred Anderson, Savage és Hamid Drake trió formációja és a Dave Holland Quintet, William Parker, Dave Douglas, Lee Konitz, Charles Gayle, Dave Liebman és Peter Brötzmann is.

Folytatták a hagyományos alkalmi zenélést is, a csak a fesztiválon megszólaló produkciók gyakorlatát. Wynton Marsalis szellemében, aki úgy aposztrofálta a jazzt, hogy adott egy közös nyelv, összejön néhány ember, és beszélgetnek az élet dolgaikról. Ilyen volt az „In Memoriam John Coltrane” projekt, melyben az amerikai és magyar improvizatív zene jelentős muzsikusai idézték meg John Coltrane szellemét. A blues vonal is erős: zenél a nagy öreg, Big Lucky Carter, az újító James Blood Ulmer, és hazai „íz” a Tea Ferenczi Györggyel.

Az „udvari zenekarok” közül természetesen itt volt Szabados György szólóban és együttesel is, fellépett a Dél-Alföldi Szaxofon Együttes, Dresch és Baló duója, a Borbély Trió, a Tűzkő Csaba Septet, az Ágoston Trió, a Grecsó Kollektíva Plusz, Lovász Irén ezúttal Lőrinszky Attilával. Két fontos új szereplő lépett színpadra, akik magas szinten képviselték ezt a zenei filozófiát: Tóth Viktor és Szelevényi Ákos. Utóbbi akkor még Franciaországban élt, és több formációban is hallható volt: fellépett az Akosh S. Unit, duóban Joelle Léandre-ral, és trióban Benkő-Geröly ritmusszekcióval. Sőt szerepet vállalt a Győrfree Műhely estjén, ahol Szabados György, a Dél-Alföldi Szaxofon Együttes és a Dresch-Baló duó mellett lépett fel, Ebben az évtizedben megerősödött a magyar etno-jazz és világzenei vonal: fellépett Lantos Quartet, a Babits, Benkő, Zsákay trió, a Ghymes és Balogh Kálmán cimbalomzenekara, a Bede Trió, Lajkó Félix és Mezei Szilárd szólóban.

Különleges csemegeként pedig látható és hallható volt Ilg – Snétberger -Argüelles trió, Yengibarbarian triója, a Nazália Oboa Quartet, Tóth Evelin és Hamid Drake, a Győrből indult Barabás Tamást is soraiban tudó Djabe.

Ennek az időszaknak összegzéseként fontos megemlíteni, hogy a történések dokumentálása részeként egy értékes és különleges fotógyűjtemény is született, nagyon erős jazz anyaggal. Többek közt Kassay Róbert fotográfus értő és érzékeny művészi alkotásai által.

TURNÉK, TÁBOROK ÉS A RÓMER AVAGY MEDIAWAVE LEGACY

A második évtized újításai következnek a már felvázolt filozófiából. Egy új típusú fesztiválon gondolkodtak már, ahol pár napra művész és közönség együtt élnek minden napjaikat. Tanúi lehetnek egy produkció megszületésének. Tudatosan törekedtek arra, hogy hagyományos passzív fesztiválból aktív fesztivállá váljanak. Kisörpuszta szelme kísért ismét. Az ellátást részben árucserével oldották meg a látogatók egymás közt, amolyan laza kommuna szerveződött. Ennek része Ifjúsági Műhely kezdeményezés, a közösségként felfedezett ősi kultúra feltámasztásának kísérlete: a lábművesekkel, a táncházzal és a kézművesekkel. Ennek jegyében ment el a Mediawave az Ördögkatlan Fesztiválra, Villány környéke társszervezőként, és az Őrségbe, a Hétrétország nevű programra is. A Bilibáncsnak nevezett saját kezdeményezés is arról szól, hogy egy kis településen hogyan lehet színvonalas és közösségteremtő rendezvényt

létrehozni. Ezeknek mindig fontos eleme a közösen teremtett zene. Ezért jött létre a Nemzetközi Improvizatív Zenei Műhely (vezetője: William Parker), a francia-magyar zenei műhely (Montanaru), vagy Pavel Fajt irányította Drummediawave Műhely.

A 90-es évektől ismertebbekké váltak, ez pedig meghívásokat eredményezett. Ahova a filmekén kívül természetesen zenészeket is vittek magukkal. Pécsen 1995-ben a Parti Galériában a Dresch Quartet lépett fel. Mivel az 1996-os Őszi Fesztivál öndefiníciója szerint az új formákat kereső, kísérletező művészek seregszemléje kívánt lenni, ez lehetőséget kínált a kortárs jazz bemutatására. A Fonóban rendezett Parallel Music Meeting-et a Mediawave egyik „fedőszerve”, a Ravazdi Kerekasztal hatékony közreműködésével sikerült összehozni. A program holland és magyar zenészek párhuzamos koncertjei köré szerveződött. Grecsó István mini-bigbandje a Hattyúdal című film betétdalait adta elő. Ez lett a későbbi sikeres Villa Negra nem apácázárda című CD anyaga. Bemutakoztak aztán 1999-ben a Budapesti Őszi Fesztivál keretében is a „Megáll az idő”, egy vidéki fesztivál Pesten fantáziacímen a Bárka Színházban.

Fontosak voltak a nemzetközi meghívások, hiszen segítették a magyar muzikusok európai megismerését. Természetesen az „udvari zenészekről”, a jazz kreatív, avantgárd, a free vagy etno-jazz kísérletezőiről van szó. A legjelentősebbek: 1997-ben Prága és Párizs került sorra, Dresch és Grecsó együttesét vitték magukkal. 1998-ban Prága és Berlin következett, majd Párizs és Bordeaux. Itt fellépett a Dél-Aföldi-Szaxofon Együttes, és egy párizsi hajón része a volt a programnak egy Szelevényi-koncert. Kazahsztán, Tibet és Kína következett, a kínai turnén a komplett Dresch Quartet vett részt. 2004-ben „Budapest Nights” néven (a név az ottani szervezők kérése volt) három napos Mediawave Zenei Fesztivál volt az amszterdami Bimhuis-ban, Európa egyik legjelentősebb jazzklubjában. A program felvonultatta a magyar kreatív jazz és az autentikus népzene legjelentősebb egyéniségeit: Dél-Alföldi Szaxofon Együttes, Szabados György szóló, Balogh Kálmán & Gipsy Cimbalom Band, Szakcsi Lakatos Béla Hungarian Gypsy Jazz band-je, a Szászcsávási Banda és az Ordások Néptánc-együttes, Kovács Ferenc Magony együttese, Grecsó Kollektíva, Zerkula János és Szigony együttes, Dresch Quintet.

2006 és 2007 legnevezetesebb eseménye egy kísérlet volt. HunD Link projekt lett a neve. Az első évben Kölnben (és Győrben) szerveztek egy virtuális performance-t, hogy kipróbálják, lehetséges-e műalkotást teremteni egy időben két távoli helyszínen. 2007-ben ugyanez megismétlődött. A projekt a vizuális művészetet és az improvizatív zenét választotta a művészeti ágak együttműködésének lehetséges modelljeként. A zenei vezetői Grecsó István és a harsonás Matthias Muche voltak a kísérletnek, a közreműködő muzikusok pedig: Tóth Viktor (szaxofon), Kézdy Luca (hegedű, Philip Zoubek (zongora), Marion Wörle (laptop), Hock Ernő (bőgő), G. Szabó Hunor (dob).

A Mediawave teremtette meg 2000-től Győrben a Rómer házat is. Felújítottak egy romos pincelabirintust, és teremtettek belőle egy népszerű kulturális központot. A belvárosba beköltözött ezzel a jazz: Pallai Péter jazztörténeti előadásával, közép-európai zenei találkozóval és exkluzív koncertekkel. A Mediawave egyik ma is aktív öröksége a városban.

Út a Szabadsághoz

„A zseni és a bolond közt az a különbség, hogy a géniusz ismeri a korlátait.”

Albert Einstein

Van Esterházy Péternek egy remek írása Hrabal könyvében. Julio Cortázar *Az üldöz* című, Charlie Parker emlékére írott novellájával folytat párbeszédet. Az Úr Charlie Parkert választotta, utal a cím is a modern próza mesterének parafrázisára. Persze csavar rajta egyet, Brúnó, az Úr meg akar tanulni szaxofonozni. Kiválasztja hát a legkülönlegesebb zenészt.

A Mediawave Szabadost választotta. Az ő értékrendjét és zenei elképzeléseit követve felkarolták az egyedi nemzeti karaktert hordozó európai jazzt. Annak minden nehézségével. Tanulságos, hogy amikor a Grecsó Kollektíva belekezdett a Szabados-életmű darabjainak tanulmányozásába, hogy tisztelgésül a mesterük előtt előadják azokat, felfedezték, hogy az egyes Szabados-verziók is változtak az idővel. Ez saját bevallásuk szerint felszabadítóan hatott rájuk. Ettől kezdve arra törekedtek, hogy a számukra kánoni jelentőségű műveket élővé tegyék, teljes hűséggel, de a maguk módján szólaltassák meg őket. Így lett a koncertjük szakrális szertartás: tisztelgés a szellemnek, a mű megteremtőjének, a zenésztársaknak és a közönségnek. A bőgős Benkő Róbert sommásan összegezte is a lényeget: zenélni szabadon kell.

A bemutató természetesen a Mediawave komáromi fesztiválján volt a Monostori erődben. Mottóként stílszerűen egy Szabados versrészletet választottak:

„Röpülni
szállni
meg nem állni”

KITEKINTŐ 2010–2015:

2010 (Szombathely)

Dresch–Gilchrist–Szandai–Drake (HUN/USA), Michael Schiefel Special Quartet (GER/HUN), Strange Party Orchestra (DEN), Bin Jip – új Harcsa Veronika formáció, Singas project, Tóth Viktor Tercett, Grecsó Kollektíva Duplo & Mikolaj Trzaska (HUN/POL), Peter Herbert–Sophia Domancich–Harvey Sorgen (AUT/FRA/USA), Nina de Heney–Lisa Ullen (SWI), Andi Schreiber–Christoph Cech–Agnes Heginger–Peter Herbert (AUT), Pribojszki Mátyás Band & Ripoff Raskolnikov (HUN/AUT), Deti Picasso+Grecsó István (RUS/HUN), Iva Bittova (CZE)

2011 (Szombathely)

Mediawave Jazz Reggae Project (UN/FRA/GER/USA), Stevan Kovacs Tickmayer (FRA) & vendég: Grecsó István, Geröly Tamás, Iszap & Busa Pista, Impro víziók 2.2 (ROM), Fatima

Spar & The Freedom Fries (TUR/AUT), Living room (AUT/SWI), Living room Szombathely (HUN/AUT/SWI), Tudósok

2012 (Komárom)

Nyitóperformance – Kiss Béla (festő) & Grecsó István (szaxofon) (HUN), Benkő Róbert (HUN), Fly Trio (USA), Grecsó Real Time Kollektíva (HUN), Ana-Cristina Leonte Band (ROM), Meleg Tamás Quintet (HUN), Molnár Sándor Quartet (HUN), James Blood Ulmer (USA), Tóth Viktor Tercett (HUN/SLK), Ken Vandermark & Paapl Nilssen-Love (USA/NOR)

2013 (Komárom)

Iva Bittová & Hamid Drake Duo (CZE/USA), Leena Conquest (USA), Tóth Viktor Tercett, Dangerous Muics (GBR/dél Afrika), Dresch Quartet, Eastern Boundary Quartet (USA/HUN), Geröly Trió, Grecsó Real Time Music Kollektíva, Gush (SWE), Gutbucket (USA), JÚ

(HUN), New Language (USA/GBR), Thea Soti & Nanaya (GER), Spinifex Quintet (HOL), David Yengibarlian (ARM/HUN), Iva Bittová (CZE), Bujdosó János Trió, Kampec Dolores 2014 (Komárom)

The Thing (SWE/NOR), Elliot Sharp & Terra-plane Quartet (USA), Chino Shuichi & Tristan Honsinger (JPN/HOL), Paeffgen & Dill (SWI), Spinifex Bollycore (HOL/GER/POR/IND/BEL), Occupy (DK/HOL/USA/HUN), Albatre (POR/GER), Cactus Truck (HOL/USA), Raphael Wressnig & The Soul Gift Band (AUT/ITA), IQ+1 (CZE), Geröly Quartet (HUN), Grecsó Kollektíva Plays Szabados (HUN), Trió Kontraszt (FRA/HUN), Gentry Sultan (HUN), Santa Diver (HUN), Tudsok (HUN)

2015 (Komárom)

AMP (HUN), Cactus Truck (HOL/USA), Eastern Boundary Quartet (USA/HUN), Gabriel Ferrandini & Pedro Souza (POR), Geröly Trió, Grecsó Kollektíva, Grecsó Ifjúsági Szabadcsapata, Paal Nilssen-Love Large Unit (NOR), Syrius Legacy, Bujdosó János Trió Iva Bittová (CZE), Kenderesi & Grecsó & Hajnóczy, Tapasztalt Ecsetek, Terra Profonda (ITA/HUN), Lepaseree (EST)

IRODALOM:

Bakáts Tibor, Müllner Dóra (szerk.): *Repedések: valami jazz Győrött*. Mediawave Alapítvány, Győr, 1997

Hartyándi Jenő, Barcsik Géza (szerk.): *„Csak a szépre emlékezem” Mediawave 1991–1999*, (szerkesztő:), Mediawave Alapítvány, Győr, 2000.

Hartyándi Jenő (szerk.): *Nem „Csak a szépre emlékezem” Mediawave 1991–2015*, Mediawave Alapítvány, Győr, 2015.

KONCERTEK A MEDIAWAVE-EN

1991–2009:

A kódok jelentése (ISO 3166-1 alpha-2 szerint):

AM – Armenia, AT – Austria, AU – Australia, BE – Belgium, BG – Bulgaria, CA – Canada, CG – Congo, CH – Switzerland, CU – Cuba, CW – Curaçao, CZ – Czech Republic, DE – Germany, DK – Denmark, EE – Estonia, ES – Spain, FI – Finland, FR – France, GB – Great Britain,

GH – Ghana, HR – Croatia, IL – Israel, IT – Italy, NL – Netherlands, NZ – New Zealand, NO – Norway, PL – Poland, RO – Romania, RS – Serbia, SE – Sweden, SK – Slovakia, TR – Turkey, UA – Ukraine, US – United States of America

1991: Grecsó Kollektíva, Lőrinszky Attila és Barcsik Géza, Günter Christmann (DE), Dresch Quartet

1992: SZaMaba trió, Art CHng, Aiowa Music Section (RS), Kurina és Stojšin Duo (RS), Dresch és Lőrinszky Duo, Dresch Quartet, Szabados György, Baló István Quartet, The London Jazz Composers Orchestra (GB)

1993: Kurina Quartet (RS), Grecsó Kollektíva, Lőrinszky Attila, Dresch Quartet és Lajkó Félix

1994: Mezei Szilárd Ensemble (RS), Lőrinszky Attila, Dél-Alföldi Szaxofon Együttes, Lajkó Félix Band (RS), Dresch Quartet, Art CHng, Grecsó Trió, Makám, Moire Music Drum Orchestra (GB/GH)

1995: Balanescu Quartet (GB), Dresch Quartet, Grecsó Kollektíva, Mezei és Cesnevar Duo (RS), Tin-Tin

1996: Lajkó Félix Band (RS), Dresch Quartet, Grecsó Kollektíva és Bigband, Negedlander (DE), Draskovic és Markovic Duo (RS), Rona Hartner (RO), Granny had a Goose Blues Band, Parghel Family (RO), Dodo Sosoka Quintet (SK)

1997: Peter Kowald (DE), Kampec Dolores, Grecsó Kollektíva, Rona Hartner, Dodo Sosoka (SK), Grecsó Big Band, Szabó Sándor, Lajkó Félix és Lőrinszky Attila (RS/HU), Jeanne Lee (US) és régi Dresch Quartet, Regős Quartet, Bob Ostertag (US)

1998: Grecsó Kollektíva, Regős Quartet, Baló István együttese, Makám, Nelander (DE), Benkő Róbert, Tom Cora (US), Dél-Alföldi Szaxofon Együttes (RS/HU), Dresch Quartet, Scandinavian Jazz Quartet (DK)

1999: Oboa Quartet, Akosh S. Unit (FR), Plastic Ohara, Grecsó Kollektíva, Otto Lechner (AT), Dél-Alföldi Szaxofon Együttes (RS/HU), Bohém Jazz Band, The Necks (AU), Pop Iván

2000: Egy Kiss Erzsébet Zene, Német, „Vak” Ferenc és Pusztai Antal Trió (DE/US), Hajnóczy Csaba, Bass-Clarinet Avantgarde Duet, Borah Bergmann, Matt Manieri és Andrew Cyrille (US), Grecsó Kollektíva, Miles Griffith (US)

- és Trio Midnight, Pop Iván, Dél-Alföldi Szaxofon Együttes (RS/HU), Dresch Quartet, Grecsó Kollektíva
- 2001: David Murray (US) és Nagy János Trió, Mark Whitecage Trio (US), James Blood Ulmer Blues Experimente (US), Ilg, Snétberger és Argüelles (DE/HU/GB), Lantos Quartet, Dresch Quartet, Big Lucky Carter (US) és Zerkula János (RO), Tea és Ferenczi György, Fra Fra Sound (NL/SR), Dél-Alföldi Szaxofon Együttes, Tafenau és Vind Duo (EE), Kovács „Kó” Zoltán, Trapist (AT), Babits, Benkő és Zsákay Trió, Piernik és Novicki Duo (PL), Samba Sound, Özay és Amina Claudine Myers (TR/US)
- 2002: Pharoah Sanders Quartet (US), Dewey Redman (US) és Nagy János Trió, David Murray Power Quartet (US), Kema Jamal GROp (US), Trevor Watts Moiré Music Group (GB/GH/IT), Kasabasa (GH/GB), Szőke Szabolcs és Szalai Péter Duó, Nazália Oboa Quartet, Willem Breuker Kollektief (NL) Joris Ivens, Izaline Calister Band (NL/CU), David Yengibarían Trió (AM/HU), Dresch és Baló Duó, Dél-Alföldi Szaxofon Együttes, Szabados György, Akosh S. Unit (FR/HU), Grecsó Kollektíva Plusz, Lovász Irén és Lőrinszky Attila
- 2003: Mephista (ZM/JP/CH), Jane Bunnett és The Spirits of Habana (CA/CU), Joelle Léandre és Akosh Szelevényi Duo (FR/HU), Szelevényi-Benkő-Geröly Trió (FR/HU), Crissements d'Elles (FR), Fred Anderson és Savage és Hamid Drake (US), Tara Fuki (CZ), Teudora Enache és Johnny Raducanu (RO), Lucia Recio (FR) és Grecsó Surprise Kollektíva, Gutbucket (US), La Campagnie des Musiques á Ouir (FR), Tetzepi (NL), Mark Whitecage Trio (US), Eldad Tarmu Jazz Ensemble (US), Ágoston Trió, Bede Trió, Dél-Alföldi Szaxofon Együttes, Trió Ektar, Grecsó Trió, Lakatos Ágnes és East Site Jazz Company, Mezei Szilárd Ensemble (RS), Power Puff Project, Samba Sound, Újdimenzió Műhely, Úzgin Üver, Tóth Viktor Quartet, Tűzkő Csaba Septet, David Yengibarían (AM/HU), Kema Jamal Group (US)
- 2004: John Zorn Electric Masada (US), Misha Mengelberg és Han Bennink (NL), ICP Orchestra (NL), Sean Bergin's Mob (NL), Available Jelly (NL), Greg Wall's Later Prophets (US), Gunda Gottschalk és Sigrid Tamghe (DE/BE), Cracked Air (AU), Stemboat Chrzerland (CH), Nemzetközi Improvizatív Zenei Műhely vezető: William Parker (US), Leena Conquest és William Parker Quartet (US), Dave Douglas Quintet (US), Erik Truffaz Ladyland Quartet (FR/CH), Arve Henriksen (NO), Gadó Gábor, Alban Darche és Seb Boisseau (FR), Gilbert Paeffgen Trio (CH/DE/BE), Andrei Kondakov (RUS), Eldad Tarmu Jazz Ensemble (US/IL/TR), Matthew Mitchell Trio (NZ/HU), Dresch Mihály, Grecsó Bio Kultúra, Dél-Alföldi Szaxofon Együttes, David Yengibarían (AM/HU), Ágoston Trió, Regős Quintet, Úzgin Üver, Nigun, Tóth Viktor Quartet, Bobos és The Frozen Dozen (SK)
- 2005: William Parker Quartet és Leena Conquest (US), Eldbjorg Raknes (NO), Kevin MacKenzie's Vital Signs (SCO), Dresch Quartet, Free Music Ensemble (NO/US), Akos S. és Benkő Duó (FR/HU), Grecsó Quartet, Corkestra (NL), Christian Wallumrod Ensemble (NO), Sidsel Endresen (NO), Rob Brown Trio (US/HU), Quartet B, Rác Krisztián Trió (HU), Drums Trio (US/HU), Tóth Viktor Special Trio (HU/US), Dél-Alföldi Szaxofon Együttes, Art Themen Quartet (GB), Karl Seglem Band (NO), James Blood Ulmer Trio (US), Gutbucket (US), Ektar Quartet, Lajkó Félix (RS)
- 2006: Tobias Delius 4tet (NL), The Thing (SE/NO), Dave Nedland Quintet (US), GilFeMa (US/SE/HU), Strange Party Orchestra (DK), Boi Akih (NL/IN), Marc Ribot (US), Tom Wals (CA), Terje Isungset (NO), Trio Tarana (US), William Parker Special Group (US/HU), CEEC Orchestra (nemzetközi improvizatív zenei műhely), Grecsó Quartet, Tóth Viktor Tercett, Mezei Szilárd Quintet (RS), Big Daddy Wilson és Mississippi Grave Diggers (US/DE/HU), Slow Mood (AT), Grecsó Special, Pop Ivan, Borbély Trió
- 2007: A tribute concert: In memoriam John Coltrane (US/HU/SK) vezető: Chris Potter, Dave Liebman és Ellery Eskelin Quartete (US), Brötzmann, Wertmüller és Plikas (DE/CH), Dresch Quartet, ICP Orchestra (NL), Pop Ivan, Rác Krisztián Trió és Kovács Linda, Santa Diver, Strange Party Orchestra (DK), Charles Gayle Trio (US/DE), Gal Gjurin Quartet (SK/HU), Maak's Spirit (BE/FR), Manuel MGBis Gruppe 6 (CH), Talban Darche Trumpet

- Project (FR,BE/NL/HU), Arctic Yggdrasil (FO), CUn Quartet (CU/AT/HR/HU), Double Time Grensó Pro-Jack (HU/NL/PL), HUD Link Project (DE/HU), Magony, Gebbia, Grensó, Hajnóczy, Kenderessy és Benkő (IT/HU), Ilmiliecki Quartet (IT), Rob Brown Groupe (US/HU), Sheppard, Ferrante, Genus és Németh (US/HU), Enrico Crivellaro és Raphael Wressnig Hammond Trio (IT/AT), Focussing (AT), 100NKA (PL), Matplaneta (PL), Michael Shiefel (DE), Sharrrie Williams Band (US/HU), Monkomarok (FR), Egy Kiss Erzsé Zene, Fatima Spar und die Freedom Fries (AT/TR/RS/BG/UA)
- 2008: David Murray Black Saint Quartet (US), Mezei Szilárd (RS), Grand Magony Orchestra, To Live and Shave in LA (US), Rudresh Mahanthappa és Viyar Iyer (US), Le Tigre des Platanes és Etenesh Wassié (FR/ET), The Hub (US), Djabe, Pulcinella (FR), Tóth Evelin és Hamid Drake (HU/US), Tóth Viktor Tercett (HU/US), Kovács, Szandai és Bors Trio, Jazz Up, Hard Grove Trio, Singas Pproject, Grensó Kollektíva, Kristin Asbjornsen Band (NO), Shades on Jazz on Noir (FR/HU/US/PL/DE), Dzsindzsa, Kistigrisek francia-magyar improvizatív zenei műhely
- 2009: Lee Konitz és Minsarah (US/DE/IL), Jamaaladeen Tacuma – Coltrane Configuration (US/GB), Lewis Jordan (US) és Grensó Kollektíva, Omar Sosa Trio (CU/MZ), Pulcinella (FR), Pavel Fajt és Drummediawave Műhely, Masina Jazz Csoport, Santa Diver, Tudósok, Zu (IT), Tóth Viktor Tercett, Singas Project, Kostas New Program (PL), Johanna Juhola és Timo Alakotila (FI)
- JEGYZETEK:**
- 1 Molnár Csaba: Ráérő idő – Beszélgetés Szabados Györggyel az Irodalmi Teraszon; <http://www.szellemkeponline.hu/zene-kritika-ajanlo-album/in-memoriam-szabados-gyorggyel-i-resz>.
- 2 Út a jövőnkbe. Balogh János akadémikus sorozata a Duna Televízióban (1996–1998). Beszélgetőtársak: Szabados György és Szabó László Zsolt.
- 3 Hamvas Béla és a zene (Szabados György előadása Százhalombattán), Új forrás, 2004. 10. szám.
- 4 Iván Csaba „A legtisztább imádkozás a zene” Beszélgetés Dresch „Dudás” Mihállyal In: Műhely 2007/1 41–44.
- 5 Turi Gábor interjúja Szabados Györggyel; <http://www.jazzma.hu/hirek/2015/07/13/turi-gabor-interjuja-szabados-gyorggyel>.
- 6 Jávorszky Béla Szilárd: „Elfelejtett énekek” [Beszélgetés Szabados Györggyel]. Népszabadság, 1996. július.
- 7 Gonda János: „Free jazz – magyar folklórból”. Mozgó Világ, 1975/1. 84–86.
- 8 Ezt dokumentálja Hartványi a Kisörspuszta című filmben (1993).
- 9 Hamvas Béla és a zene (Szabados György előadása Százhalombattán), Új forrás, 2004. 10. szám.
- 10 Jazz Studium, No. 5, 1983/2. 3. (Szabados György különszám).
- 11 Simon Géza Gábor Magyar jazztörténet, 188.1
- 12 Retkes Attila: Avantgárd és nemzeti törekvések a modern magyar jazzben – 75 éve született Szabados György http://www.zti.hu/mza/docs/Evfordulok_nyomaban_2014/RetkesAttila_Szabados_Gyorggy75.pdf.
- 13 Adyton, 004, 1991, LP.
- 14 Jávorszky Béla Szilárd: A kapocsemler, Népszabadság, 2008. október 30.
- 15 Felkai Gábor: Jürgen Habermas és Keith Jarrett <http://www.c3.hu/~szf/Szofi99/01/JurgenArea-3.htm>.
- 16 Megjelent CD-n a Mediawave kiadásában; később a Fonó is kiadta 1997-ben.

IVÁN CSABA (1957) Középiskolai tanár és könyvtáros. Újságíróként kulturális témákban publikál. Színházi kritikái, koncertbeszámolóí és lemezkritikái jelentek meg, készített egy interjúsorozatot a magyar jazz jeles tagjaival a *Műhely* folyóirat számára. A Magyar Rádió Győri Regionális Stúdiójában hat évig szerkesztette és vezette az *Akkord* című jazzmagazint. Közreműködésével léphetett fel Németh Ferenc szaxofonos a Magyar Rádió márványtermében. 2014-ben a legyen nekünk jazz! című írásáért a Nemzetközi Jazz Nap esszépályázatán neki ítelték az 1. díjat. Önálló kötetei: *Naptárlapok* (2003, Hazánk Kiadó), *Jazztérkép* (2015, szerzői kiadás).